

Parafy:

Tomasz Urynowicz – Wicemarszałek WM

Piotr Łyczko – Z-ca Dyr. Dep. Środowiska

Grzegorz Piechocki – Radca Prawny

Projekt Zarządu Województwa Małopolskiego

UCHWAŁA Nr.../20
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO
z dnia 2020 r.

w sprawie *Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego.*

Na podstawie art. 18 pkt. 1 i art. 89 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (t. j. Dz. U. z 2019 r. poz. 512 z późn. zm.) oraz art. 84, art. 91 ust. 3, art. 92 ust. 1c z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1219 z późn. zm.), w związku z art. 7 pkt. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz ustawy o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. 2019 poz. 1211) Sejmik Województwa Małopolskiego uchwala, co następuje:

§ 1.

Uchwala się *Program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego* w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Małopolskiego.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego.

UZASADNIENIE

Niniejszą uchwałą przyjmuje się *Program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego* składający się ze streszczenia wyznaczającego długoterminowe działania naprawcze i plan działań krótkoterminowych (załącznik nr 1 do uchwały) oraz dokumentu głównego, wyznaczającego długoterminowe działania naprawcze i plan działań krótkoterminowych wraz z uzasadnieniem zawierającym uszczegółowienie zagadnień związanych z analizą jakości powietrza, opisem uwarunkowań ekonomicznych, ekologicznych i lokalnych wybranych kierunków działań naprawczych (załącznik nr 2 do uchwały). Dokument został oparty na analizach dla roku bazowego 2018. Wdrażanie działań zaplanowane zostało do 2023 roku w celu osiągnięcia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszzonego PM10 i PM2,5 oraz do 2026 roku w celu osiągnięcia poziomu docelowego benzo(a)pirenu i poziomu dopuszczalnego dwutlenku azotu.

Główne działania Programu służą wdrożeniu w Małopolsce programu Czyste Powietrze i innych rządowych instrumentów dla ochrony powietrza oraz pełnej realizacji uchwał antysmogowych dla Krakowa i Małopolski. Znowelizowane zasady Programu Czyste Powietrze wymagają większego zaangażowania samorządów gmin w pomoc mieszkańcom w skorzystaniu z dofinansowania do wymiany źródeł ogrzewania, termomodernizacji budynków i wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Gminy powinny być również przygotowane do pomocy osobom dotkniętym ubóstwem energetycznym przy wykorzystaniu programu Stop Smog.

Zgodnie z art. 91 ust. 3 sejmik województwa, w terminie 15 miesięcy od dnia otrzymania wyników oceny poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacji stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza, określa, w drodze uchwały, program ochrony powietrza. W związku z art. 7 pkt. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2019 r. o zmianie ustawy – *Prawo ochrony środowiska* oraz ustawy o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. 2019 poz. 1211) w przypadku programów ochrony powietrza opracowywanych w wyniku oceny poziomów substancji w powietrzu za 2018 r. sejmik województwa uchwala program ochrony powietrza w terminie do dnia 15 czerwca 2020 r. W świetle niespodziewanego stanu zagrożenia epidemicznego w kraju termin ten ulega zmianie.

13 marca 2020 roku wprowadzono na terenie Polski stan zagrożenia epidemicznego w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa COVID-19. Wprowadzane zostały zmiany prawne wpływające na prace nad programami ochrony powietrza. Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o *zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw* wprowadziła zmiany następujących terminów bezpośrednio związanych z programami ochrony powietrza:

- 1) opracowanie i przedstawienie przez zarząd województwa do zaopiniowania projektu uchwały w sprawie programu ochrony powietrza – zmiana terminu z 30 kwietnia 2020 roku na 30 czerwca 2020 roku,
- 2) uchwalenie przez sejmik województwa programu ochrony powietrza – **zmiana terminu z 15 czerwca 2020 roku na 30 września 2020 roku**,
- 3) przekazania przez zarząd województwa informacji o uchwaleniu programu ochrony powietrza – zmiana terminu z 20 czerwca 2020 roku na 15 października 2020 roku.

W świetle realizacji wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz wprowadzonych zmian prawnych, przygotowany został nowy Program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego w oparciu o ocenę jakości powietrza za rok 2018. Jego zakres został określony w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2019 r. w *sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych* (Dz. U. z 2019 r., poz. 1159).

Wykonawcą opracowania, wyłonionym w trybie przetargu nieograniczonego jest firma ATMOTERM S.A. z siedzibą w Opolu.

Ocena poziomów substancji w powietrzu w danej strefie oraz klasyfikacja stref wykonywana jest przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska na podstawie art. 89 ustawy *Prawo ochrony środowiska*. Wyniki dokonanej przez Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Krakowie oceny za rok 2018 wykazały przekroczenia poziomów dopuszczalnych oraz poziomów docelowych zanieczyszczeń we wszystkich strefach w województwie małopolskim:

1. Aglomeracja Krakowska – pył PM₁₀, pył PM_{2,5}, benzo(a)piren, dwutlenek azotu
2. Miasto Tarnów – pył PM₁₀, benzo(a)piren,

3. Strefa małopolska – pył PM10, pył PM2,5, benzo(a)piren.

Na terenie stref województwa małopolskiego, podobnie jak w ostatnich latach, w roku 2018 wystąpiły przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu PM10, pyłu PM2,5 i dwutlenku azotu oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu. Mimo, iż na przestrzeni ostatnich lat dostrzegalna jest poprawa jakości powietrza, w dalszym ciągu przekraczane są zarówno roczne, jak i dobowe poziomy dopuszczalne stężeń zanieczyszczeń. Znaczące przekroczenia notowane są w szczególności w przypadku benzo(a)pirenu (poziom docelowy – 1 ng/m³). Stężenie średnioroczne tej substancji zmierzone na stacjach pomiarowych w 2018 roku wyniosło od 2 do aż 18 ng/m³. Podobnie mimo, iż w ostatnich latach dostrzega się spadek liczby dni z przekroczeniem poziomów dopuszczalnego, informowania oraz alarmowego, w 2018 roku wystąpiło od 6 (Muszyna-Złocko) do 161 (Kraków, Al. Krasińskiego) dni ze stężeniem dobowym pyłu PM10 powyżej 50 µg/m³.

Priorytetowym działaniem w obszarze ochrony powietrza jest obecnie wdrażanie uchwały antysmogowej przyjętej w 2017 roku dla obszaru całego województwa, poza Krakowem, na podstawie art. 96 ustawy POŚ. Jej celem jest likwidacja źródeł ogrzewania o największej emisji szkodliwych substancji. Poza sektorem komunalno-bytowym, intensyfikacji wymagają także działania transportowe, przede wszystkim na obszarze Krakowa oraz pozostałych dużych miast. Szczególnym nadzorem należy również objąć działalność przemysłu.

Wobec powyższego w ramach przygotowania niniejszego Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego dokonano analizy możliwych do wprowadzenia wariantów działań. Zostały one przeanalizowane dla całego województwa małopolskiego w celu określenia optymalnych ekologicznie i ekonomicznie rozwiązań.

Zgodnie z art. 91 ust. 9 ustawy Prawo ochrony środowiska zapewniony został udział społeczeństwa w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie programu ochrony powietrza. W styczniu 2020 roku przeprowadzone zostały wstępne konsultacje działań naprawczych zaproponowanych do ujęcia w Programie. W dniach 10-17 stycznia 2020 roku przeprowadzono cykl 6 wstępnych spotkań konsultacyjnych (dwa w Krakowie oraz jedno w Tarnowie, Nowym Sączu, Nowym Targu i Chrzanowie). W okresie od 10 stycznia do 24 stycznia trwały wstępne konsultacje społeczne. W wyznaczonym terminie uwagi i wnioski do przedstawionych działań naprawczych

przekazało 450 podmiotów. Po przeanalizowaniu uwag uwzględniono znaczącą ich część i dokonano licznych modyfikacji działań naprawczych do formy przedstawionej w niniejszej uchwale.

W ramach przygotowywania Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego odbyły się **dwie oficjalne tury konsultacji społecznych**:

1. I tura w dniach 13 marca – 5 czerwca 2020 r.
2. II tura w dniach 2 lipca – 27 lipca 2020 r.

W dniu 12 marca 2020 r. projekt uchwały Sejmiku Województwa Małopolskiego w sprawie *Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego* został przyjęty przez Zarząd Województwa Małopolskiego Uchwałą Nr 380/20 i skierowany do konsultacji społecznych i opiniowania przez wójtów, burmistrzów, prezydentów miast i starostów.

Konsultacje planowane w dniach 13 marca – 10 kwietnia 2020 roku, na mocy art. 15 z.zs ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych zostały zawieszona w okresie 31 marca – 22 maja 2020 r. (trwały w dniach 13 marca – 30 marca 2020 roku). Następnie na mocy ustawy z dnia 14 maja 2020 r. o *zmianie niektórych ustaw w zakresie działań ostonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2* konsultacje społeczne i opiniowanie zostały odwołane w terminie 23 maja – 5 czerwca 2020 roku.

W związku ze znaczącą zmianą sytuacji społeczno-gospodarczej, przeanalizowane zostały przedstawione uwagi i opinie, które wpłynęły w ramach konsultacji. Na ich podstawie oraz z uwzględnieniem odmiennej sytuacji społeczno-gospodarczej zaproponowane zostały zmiany w działaniach naprawczych Programu.

W okresie przeprowadzonej I tury konsultacji wpłynęło 3 749 uwag, w tym:

- Organizacje pozarządowe – 22
- Jednostki naukowe – 4
- Przedsiębiorstwa – 30

- Osoby prywatne – 93
 - Administracja – 118
 - Apel o skuteczny Program ochrony powietrza w Małopolsce złożony przez Krakowski Alarm Smogowy, podpisany przez 3 482 mieszkańców (stan na 10 kwietnia br.)
1. Wśród organizacji pozarządowych, które przekazały swoje opinie znalazły się alarmy smogowe z woj. małopolskiego, kluby ekologiczne, fundacje oraz koalicje lekarzy. Postulaty i uwagi przekazane przez te stowarzyszenia dotyczyły przede wszystkim wprowadzenia zakazu stosowania urządzeń zasilanych węglem w nowo powstających budynkach od 2021 roku, a także poparcia ograniczeń w finansowaniu urządzeń na paliwa stałe ze źródeł publicznych. Wśród uwag złożonych przez ww. instytucje znalazły się także wnioski o wprowadzenie zakazu stosowania paliw stałych w uzdrowiskach czy przygotowywanie planów zrównoważonej mobilności miejskiej przez wszystkie gminy, a zwłaszcza uzdrowiska i miejscowości wczasowe. Zwrócono także uwagę na konieczność przyspieszenia terminów realizacji oraz zintensyfikowanie obowiązków wyznaczonych dla gmin oraz wprowadzenie obowiązku realizacji minimalnej liczby kontroli przez WIOŚ. Organizacje pozarządowe zwracają uwagę na rolę edukacji ekologicznej społeczeństwa w zakresie wymiany urządzeń oraz dostępu do finansowania i środków wsparcia. W uwagach wnioskowano także o przeprowadzenie analizy obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej w kontekście pogłębiania ubóstwa energetycznego w województwie.
 2. Wśród jednostek naukowych, które przekazały swoje opinie, znalazła się Akademia Górniczo-Hutnicza, Uniwersytet Jagielloński oraz Politechnika Krakowska. Postulaty i uwagi przekazane przez ww. grupę obejmowały postulaty o zwiększenie puli środków finansujących innowacje i badania w zakresie efektywności energetycznej, a także włączenie jednostek naukowych do procesu tworzenia działań naprawczych. Naukowcy wnioskowali także o zwiększenie udziału biomasy i drewna o wilgotności poniżej 20% w strukturze pokrycia zapotrzebowania na ciepło. Wśród uwag pojawiła się prośba o zobligowanie gmin do przeznaczenia co najmniej 1% ich dochodów własnych

na działania związane z ochroną powietrza. Ze względu na sytuację epidemiczną w kraju zwrócono uwagę na konieczność wydłużenia czasu na inwentaryzację źródeł ogrzewania i instalacji OZE.

3. Wśród przedsiębiorców, którzy przekazali swoje opinie, znalazły się podmioty związane głównie z branżą kotlarską oraz branżą zajmującą się handlem opałem. Jednym z postulatów było wprowadzenie do Programu skorygowanego wskaźnika dla biomasy, a także działań, które promują wykorzystanie biomasy. Ponadto wnioskowano o uchylenie zakazu spalania paliw stałych w Krakowie w zakresie spalania drewna i o umożliwienie eksploatacji na terenie Krakowa urządzeń zasilanych biomasą w urządzeniach spełniających wymagania ekoprojektu. W kwestiach źródeł finansowania postulowano o pozostawienie możliwości finansowania ze środków publicznych kotłów na węgiel i zastosowanie wyższego dofinansowania dla kotłów na biomasę o wskaźniku emisji pyłów do 20 mg/m³. Wśród uwag pojawiły się uwagi dotyczące działań w transporcie, zakładów przemysłowych (wymogi BAT) czy uwzględnienia w Programie ostatnich zmian prawnych.
4. Wśród opinii osób prywatnych znalazła się petycja złożona przez Stowarzyszenie Krakowski Alarm Smogowy, opublikowana na stronie <https://chceoddychac.pl/malopolskapop>. W momencie przekazania jej w ramach konsultacji projektu Programu poparły ją 3 482 osoby. Mieszkańcy województwa domagają się w niej przyspieszenia i zintensyfikowania działań na rzecz ochrony powietrza we wszystkich gminach województwa. Najczęściej pojawiającą się uwagą, było uproszczenie zasad Programu Czyste Powietrze i promowanie go wśród mieszkańców. Ponadto wnioskowano o analizę działań w zakresie transportu drogowego i lotniczego, promocji ruchu pieszych czy tworzenia pasów zieleni. Wśród wniosków pojawiały się prośby o przywrócenie możliwości wykorzystywania w Krakowie kotłów na biomasę/pellet, które spełniają wymagania ekoprojektu oraz obniżenie kosztów wywozu odpadów dla mieszkańców nieposiadających paleniska zasilanego węglem. Mieszkańcy wnioskowali o działania dotyczące gospodarki odpadami, m.in. o skuteczne egzekwowanie zakazu spalania odpadów. Postulaty zgłoszone przez ww. grupę obejmowały także przyspieszenie terminu wykonania przez gminy inwentaryzacji źródeł ogrzewania, wyznaczanie standardów przeprowadzanych

kontroli palenisk oraz obowiązek tworzenia przez gminy straży gminnych bądź międzygminnych, a także zwiększenie liczby kontroli systemowych do wykonania przez gminy.

Swoje uwagi podczas I tury konsultacji społecznych przekazały 103 gminy spośród 182 gmin województwa małopolskiego oraz 10 spośród 22 starostw powiatowych (w tym 3 miasta na prawach powiatu). Ponadto, wśród instytucji publicznych, które przedstawiły swoją opinię znajdują się także Główny Inspektor Ochrony Środowiska, Małopolski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska, Zarząd Transportu Publicznego, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

5. Postulaty i uwagi zgłoszone podczas konsultacji przez jednostki samorządowe dotyczyły usunięcia rekomendacji przeznaczenia co najmniej 1% wydatków budżetu gminy na dopłaty do wymiany kotłów, instalacje OZE lub termomodernizacje u mieszkańców. Ponadto zauważono konieczność uwzględnienia w proponowanych działaniach (zarówno w odniesieniu do terminów, jak i samego zakresu działań) negatywnych skutków gospodarczych panującej epidemii. Gminy postulowały o wprowadzenie odpowiednich okresów przejściowych przed wprowadzeniem ograniczeń dla finansowania urządzeń na paliwa stałe, a także zapewnienie odpowiedniego źródła finansowania działań – m.in. wprowadzenie programu osłonowego (dopłaty do różnicy w kosztach ogrzewania) na poziomie wojewódzkim bądź rządowym. Zasadnym wg samorządów jest także wprowadzenie obowiązku montażu OZE w budynkach użyteczności publicznej nie tylko, gdy jest to technicznie możliwe, ale także uzasadnione ekonomicznie.
6. Postulaty i uwagi zgłoszone podczas konsultacji przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dotyczyły zakresu działań Ekodoradcy oraz Ekodoradcy ds. klimatu. Ponadto postulowano o przeprowadzenie wcześniejszej analizy wprowadzenia ograniczeń w finansowaniu kotłów na paliwa stałe. Zauważono, że należy uzupełnić wskaźniki monitorowania w zakresie działań w obszarze działalności gospodarczej o działania podejmowane przez przedsiębiorców w celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń.

7. Postulaty i uwagi zgłoszone podczas konsultacji przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie dotyczyły w głównej mierze usunięcia zadań rekomendowanych do realizacji przez WIOŚ Kraków. Ponadto apelowano o wprowadzenie wskaźników dla gmin w zakresie wdrożenia uchwały antysmogowej w postaci obowiązku udokumentowania zgodnej ze stanem faktycznym ilości eksploatowanych w gminie po roku 2022, pozaklasowych urządzeń grzewczych małej mocy (poniżej 1 MW). Postulaty i uwagi zgłoszone podczas konsultacji przez Główny Inspektor Ochrony Środowiska dotyczyły wskazania, iż zakładany w projekcie POP obowiązek ewidencjonowania kontroli prowadzonych przez Małopolskiego WIOŚ w kolejnej bazie jest niecelowy.

Po przeanalizowaniu wniosków z I tury konsultacji, wprowadzono następujące zmiany w Programie ochrony powietrza dla woj. małopolskiego:

- a. Przyspieszenie działań, które wzmacniają realizację rządowego programu Czystego Powietrza,
- b. Przedłużenie terminów na wykonanie części działań naprawczych:
 - Przy finansowaniu ze środków publicznych instalacji grzewczych na paliwa stałe o mocy do 1 MW, instytucje publiczne zobowiązane są zapewnić finansowanie od 1 stycznia 2022 roku wyłącznie dla instalacji zasilanych biomasą (z wyłączeniem projektów w trakcie realizacji) oraz finansowanie od 1 stycznia 2023 roku wyłącznie dla instalacji zasilanych biomasą o emisji cząstek stałych do 20 mg/m³ (przy 10% O₂),
 - Zatrudnienie od 1 stycznia 2022 roku i utrzymanie stanowiska Ekodoradcy,
 - Zamieszczenie do 31 października 2020 roku na oficjalnej stronie internetowej gminy i powiatu (w widocznym miejscu na stronie głównej) informacji dotyczących m.in. stanu jakości powietrza, odnośnika do aplikacji Ekointerwencji oraz Programu Czyste Powietrze,
 - Przeprowadzenie inwentaryzacji źródeł ciepła i instalacji odnawialnych źródeł energii w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych na terenie gminy: co najmniej 70% budynków do końca 2021 roku oraz co najmniej 90% budynków do 30 czerwca 2022 roku,

- Przygotowanie do 30 września 2021 roku analizy problemu ubóstwa energetycznego w gminie,
 - W ramach zielonych zamówień publicznych od 2022 roku należy uwzględniać w kryteriach zamówień konkretne wymagania,
 - Opracowanie i przyjęcie do 30 czerwca 2022 roku planu zrównoważonej mobilności miejskiej (Sustainable Urban Mobility Plan) według wytycznych Komisji Europejskiej,
 - Przygotowanie szczegółowego planu wdrożenia strefy czystego transportu w oparciu o normy emisji Euro i wdrożenie strefy w wersji pilotażowej w ciągu 1 roku od wejścia w życie przepisów krajowych, umożliwiających jej wprowadzenie,
 - Wdrożenie strefy czystego transportu opartej o normy emisji EURO dla Miasta Krakowa w wersji docelowej do 31 grudnia 2025 roku,
 - Przygotowanie i wdrożenie przez miasto Kraków do 31 grudnia 2022 roku systemu monitorowania emisji z transportu,
 - Przygotowanie do 31 grudnia 2021 roku planu wdrożenia na terenie Krakowa stref Tempo-30, wprowadzenie stref Tempo-30 według przygotowanego planu powinno nastąpić etapami do 31 grudnia 2025 roku.
- c.** Złagodzenie strefy czystego transportu w Krakowie w 1 etapie (EURO 5 zamiast EURO 6), natomiast etap docelowy z EURO 6 wprowadzony od 2025 roku,
- d.** Dodanie znacznie większej liczby zadań do realizacji przez Województwo w ramach koordynacji działań z ochrony powietrza.

Poza zmianami w działaniach naprawczych dodatkowo do Programu wprowadzono:

- a.** Uzupełniono informacje o negatywnym wpływie zanieczyszczenia powietrza na możliwość zachorowania na COVID-19 na podstawie dostępnych wyników badań na świecie,
- b.** Rozszerzono analizę skutków ekonomicznych zanieczyszczenia powietrza na podstawie raportu Małopolskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego,
- c.** Dodano informacje o możliwościach wynikających z inicjatyw unijnych i krajowych – The European Green Deal i Renovation Wave, Fundusz

Sprawiedliwej Transformacji, reforma Czystego Powietrza, odbudowa polskiej gospodarki po epidemii COVID-19 (za sprawą PP Czyste Powietrze i OZE),

- d. Program uzupełniono o analizę ekonomiczną wariantów działań oraz analizę możliwości rozwoju sieci ciepłowniczych i gazowych.

W Programie nie zostały natomiast uwzględnione uwagi w zakresie:

- a. Rezygnacji z wprowadzenia ograniczeń w finansowaniu urządzeń na paliwa stałe – zmieniono jedynie termin przypisany do zadania, gdyż realizacja Programu wymaga ograniczenia wykorzystania najbardziej emisyjnych źródeł,
- b. Wydłużenia czasu na realizację kontroli interwencyjnych z 1 dnia roboczego do 3 dni roboczych – zmiana w tym zakresie spowodowałaby znaczące ograniczenie efektywności kontroli,
- c. Wprowadzenia obowiązku edukacji w zakresie „prawidłowego spalania paliw stałych” z uwagi na doraźny charakter działania oraz brak gwarancji jego wpływu na redukcję emisji zanieczyszczeń,
- d. Rezygnacji z obowiązku utworzenia w gminach punktów obsługi Programu Czyste Powietrze, gdyż działanie to jest niezbędne do efektywnego wykorzystania środków rządowych na wymianę źródeł ogrzewania,
- e. Rezygnacji z obowiązku przeprowadzania przez gminy akcji informacyjnych związanych z uchwałą antysmogową oraz programami dofinansowania, gdyż działanie to może być realizowane niewielkim bądź zerowym nakładem kosztów w ramach już podejmowanych przez gminy działań,
- f. Zmniejszenia liczby kontroli prewencyjnych, jakie gminy muszą realizować po ogłoszeniu wprowadzenia stopnia zagrożenia zanieczyszczeniem powietrza, gdyż działanie to odnosi się jedynie do dni z przekroczeniami norm stężeń zanieczyszczeń, kiedy to zgodnie z prawem należy wdrożyć niezbędne działania ograniczające negatywny wpływ zanieczyszczeń na zdrowie ludzi,
- g. Zmniejszenia liczby kontroli systemowych do realizacji przez gminy, gdyż liczby te wyznaczone zostały na podstawie dotychczas raportowanych przez gminy wartości, ponadto od roku 2023 konieczne będzie kontrolowanie przestrzegania wymiany kotłów pozaklasowych, wynikającego z uchwały antysmogowej,

- h. Rezygnacji z rekomendacji przeznaczenia 1% dochodów własnych gmin na działania związane z ochroną powietrza, ponieważ zadanie to ma charakter rekomendacji, która może pozytywnie wpłynąć na planowanie realizacji działań Programu,
- i. Rezygnacji z obowiązku zatrudnienia Ekodoradców w gminach oraz określania ich liczby w zależności od liczby mieszkańców, gdyż działanie to przyczyni się do zaktywizowania gmin w zakresie sięgania po dostępne środki finansowe. Liczba Ekodoradców powinna ponadto być adekwatna do potrzeb gminy,
- j. Odstąpienia od wskazania braku możliwości odstępstw od wymagań BAT względem przedsiębiorców na obszarach, gdzie przekraczane są normy stężeń zanieczyszczeń, ponieważ działanie to stanowi jedno ze skuteczniejszych rozwiązań w obszarze przemysłu,
- k. Działań, których realizacja wymagałaby ingerowania w akty prawa wyższego rzędu, m.in. dotyczące nakładania obowiązków na jednostki, których praca regulowana jest ustawowo, wprowadzanie zmian w dokumentach na poziomie rządowym, itp.

W dniu 2 lipca br. ogłoszono rozpoczęcie **II tury konsultacji** społecznych projektu Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego. Uwagi do projektu Programu można było składać w terminie do 27 lipca 2020 r.

W wyznaczonym terminie wpłynęło 3 227 uwag. Swoje wnioski zgłosili:

- administracja – 125
- organizacje pozarządowe – 31
- jednostki naukowe – 22
- przedsiębiorstwa – 105
- osoby prywatne – 1476
- instytucje publiczne - 2
- inne – 21
- uwagi zgłoszone podczas spotkania konsultacyjnego przez 31 podmiotów i osób

- Apel o skuteczny Program ochrony powietrza w Małopolsce złożony przez Krakowski Alarm Smogowy został poparty dodatkowo w II turze przez 566 osób (w I turze konsultacji poparło go 3 458 mieszkańców)
- Stanowisko Zarządu Małopolskiego Cechu Zdunów i Zawodów Pokrewnych, wobec propozycji do nowego Programu Ochrony Powietrza dla Małopolski poparte zostało przez 848 osób.

Uwzględniono 79 uwag, 1 635 częściowo, natomiast 99 wniosków zostało odrzuconych. Ponadto apel o skuteczny Program ochrony powietrza w Małopolsce złożony przez Krakowski Alarm Smogowy oraz Stanowisko Zarządu Małopolskiego Cechu Zdunów i Zawodów Pokrewnych zostały uwzględnione w częściowym zakresie.

1. Najwięcej uwag złożonych w trakcie konsultacji społecznych dotyczyło działań ograniczających emisję z sektora transportu, które zostały złożone w przeważającym stopniu przez mieszkańców. Wśród postulatów pojawiły się prośby o złagodzenie obostrzeń wynikających z wprowadzenia stref czystego transportu, zmniejszenie obszaru proponowanych stref (pilotażowej i docelowej) czy określenie wyłączeń dla m.in. samochodów zabytkowych, osób niepełnosprawnych czy jednośladów. Ponadto zwrócono uwagę na konieczność wprowadzenia zmian w funkcjonowaniu transportu zbiorowego, cenach komunikacji miejskiej oraz tworzeniu infrastruktury drogowej dostosowanej do promowania transportu zbiorowego (m.in. tworzenie Park&Ride, ścieżek rowerowych).
2. Wśród organizacji pozarządowych, które przekazały swoje opinie znalazły się alarmy smogowe z woj. małopolskiego, kluby ekologiczne oraz fundacje. Postulaty i uwagi przekazane przez te stowarzyszenia dotyczyły przede wszystkim poparcia ograniczeń w finansowaniu urządzeń na paliwa stałe ze źródeł publicznych. Wśród uwag złożonych przez ww. instytucje znalazły się także wnioski o wprowadzenie zakazu stosowania paliw stałych w uzdrowiskach. Zwrócono także uwagę na konieczność przyspieszenia terminów realizacji, zintensyfikowanie obowiązków wyznaczonych dla gmin oraz wprowadzenie obowiązku realizacji minimalnej liczby kontroli przez WIOŚ. Organizacje pozarządowe zwracają uwagę na rolę edukacji ekologicznej

społeczeństwa w zakresie wymiany urządzeń oraz dostępu do finansowania i środków wsparcia. Ponadto postulowano o podjęcie działań ograniczających emisję z przemysłu oraz zapewnienie skutecznych kontroli działalności gospodarczych. Organizacje pozarządowe wnoszą również o objęcie ograniczeniami wykorzystania kominków (o ile istnieje w domu inne źródło ogrzewania) już w przypadku przekroczenia poziomu dopuszczalnego zanieczyszczeń powietrza ($50 \mu\text{g}/\text{m}^3$).

3. Wśród opinii organizacji pozarządowych znalazło się stanowisko Zarządu Małopolskiego Cechu Zduńców i Zawodów Pokrewnych (https://www.petycjeonline.com/poparcie_stanowiska_zdunow_tak_dla_palenia_drewnem_w_ekologicznych_piecach_i_kominkach) pn. „Poparcie stanowiska zdunów – Tak dla palenia drewnem w ekologicznych piecach i kominkach”. W ww. stanowisku znalazły się propozycje wprowadzenia dotacji do instalacji umożliwiających ogrzewanie drewnem, promowania i wsparcia stosowania paliw i kominków, gwarantujących emisje na poziomie ekoprojektu czy zaprzestania działań wykluczających stosowanie drewna.
4. Wśród jednostek naukowych, pojawia się wniosek o przyspieszenie terminu na wycofanie dotacji na piece węglowe/ biomasę. Ponadto zgłaszano postulat o skróceniu czasu reakcji na podjęcie kontroli oraz znaczące zaostrenie działań krótkoterminowych (ograniczenia stosowania kominków przy niższych poziomach zanieczyszczeń). Należy określić liczbę kotłów do wymiany w podziale na każdą gminę. Ponadto pojawia się wniosek o całkowity zakaz używania węgla w uzdrowiskach. Jednostki naukowe wspierają również wprowadzenie strefy czystego transportu. Dla kierowców samochodów z silnikiem diesla starszych niż rok proponuje się obowiązek posiadania potwierdzenia sprawności technicznej filtra cząstek stałych.
5. Wśród przedsiębiorców, którzy przekazali swoje opinie, znalazły się podmioty związane głównie z branżą kotlarską oraz branżą zajmującą się handlem opałem. Jednym z postulatów było wprowadzenie do Programu wskaźnika dla biomasy ustalonego wg proponowanej w uwadze metodyki oraz promowanie wykorzystania biomasy jako odnawialnego źródła energii, wskazując, iż krzywdzące jest zestawianie jej z węglem. Postulowano również

o przedstawienie w Programie wskaźników emisji wykorzystanych na potrzebę modelowania jakości powietrza. Przedsiębiorcy wnioskowali o uchylenie zakazu spalania paliw stałych w Krakowie w zakresie spalania drewna i o umożliwienie eksploatacji na terenie Krakowa urządzeń zasilanych biomasą w urządzeniach spełniających wymagania ekoprojektu. W kwestiach źródeł finansowania poproszono o pozostawienie możliwości finansowania ze środków publicznych kotłów na węgiel i zastosowanie wyższego dofinansowania dla kotłów na biomasę o wskaźniku emisji pyłów do 20 mg/m³. Przedstawiciele przedsiębiorstw wskazują również na konieczność podjęcia w województwie działań edukacyjnych w zakresie nauki odpowiedniej eksploatacji urządzeń na paliwa stałe.

6. Wśród opinii osób prywatnych znalazła się także petycja złożona przez KAS (Stowarzyszenie Krakowski Alarm Smogowy) w I turze konsultacji opublikowana na stronie <https://chceoddychac.pl/malopolskapop> i poparta przez 3 458 osób. W ramach II tury konsultacji społecznych poparło ją dodatkowo 566 osób. Mieszkańcy województwa domagają się w apelu przyspieszenia i zintensyfikowania działań na rzecz ochrony powietrza we wszystkich gminach województwa, a także wprowadzenia dla każdej gminy wskaźników służących do rozliczania jej z realizacji POP. Ponadto wnoszą o zobowiązanie gmin do informowania mieszkańców o wymaganiach uchwały antysmogowej, zapewnienie pomocy w wymianie pieca, a także szybkie reagowanie na zgłoszenia naruszeń przepisów o ochronie środowiska. Jednym z głównych postulatów apelu jest objęcie ograniczeniami wykorzystania kominków (o ile istnieje w domu inne źródło ogrzewania) już w przypadku przekroczenia poziomu dopuszczalnego zanieczyszczeń powietrza (50 µg/m³).
7. Uwagi zgłoszone przez mieszkańców, niezwiązane z propozycją wprowadzenia strefy czystego transportu, dotyczyły przede wszystkim konieczności zintensyfikowania działań na rzecz poprawy jakości powietrza. Mieszkańcy zgłosili postulaty związane z wprowadzeniem zakazu instalowania urządzeń na paliwa stałe w nowych budynkach, zwiększenia liczby kontroli palenisk w gminach oraz podjęcia działań zmniejszających emisję z zakładów przemysłowych. Wśród pozostałych uwag pojawiały się postulaty o uproszczenie zasad Programu Czyste Powietrze i promowanie go wśród

mieszkańców. Ponadto wnioskowano o analizę działań w zakresie transportu drogowego i lotniczego, promocji ruchu pieszych czy tworzenia pasów zieleni. Mieszkańcy wnioskowali również o działania dotyczące gospodarki odpadami, m.in. o skuteczne egzekwowanie zakazu spalania odpadów. Postulaty zgłoszone przez ww. grupę obejmowały także przyspieszenie terminu wykonania przez gminy inwentaryzacji źródeł ogrzewania, wyznaczanie standardów przeprowadzanych kontroli palenisk oraz obowiązek tworzenia przez gminy straży gminnych bądź międzygminnych i zwiększenie liczbę kontroli systemowych do wykonania przez gminy.

Swoje uwagi podczas II tury konsultacji społecznych przekazały 113 gmin spośród 182 gmin województwa małopolskiego oraz 12 spośród 22 starostw powiatowych (w tym 3 miasta na prawach powiatu). Ponadto, wśród instytucji publicznych, które przedstawiły swoją opinię znajdują się także Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska oraz Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego.

8. Swoje uwagi podczas konsultacji społecznych przekazały gminy oraz starostwa. Postulaty i uwagi zgłoszone podczas konsultacji przez jednostki samorządowe dotyczyły konieczności zapewnienia finansowania działań wskazanych do realizacji w POP. Gminy zwróciły uwagę w szczególności na konieczność wsparcia finansowego utworzenia punktów obsługi Programu Czyste Powietrze, zatrudnienia Ekodoradców w gminach i realizacji kontroli, a także na duże prawdopodobieństwo nieosiągnięcia przez nie wymaganego udziału kotłów spełniających wymagania uchwały antyśmogowej w liczbie wszystkich kotłów w gminie. Zarówno gminy, jak i starostwa wskazywały na trudności w przekazaniu 1% budżetu gminy / 0,5 % budżetu powiatu na działania związane z ochroną powietrza bądź postulowały o wykreślenie tej rekomendacji z Programu. Wnioskowano również o wydłużenie terminów na m.in. przeprowadzenie inwentaryzacji źródeł ogrzewania, przygotowania analizy skali ubóstwa energetycznego i przeprowadzania kontroli interwencyjnych i planowych, a także zrezygnowanie z obowiązku przeprowadzania akcji informacyjnych. Wielokrotnie wskazano również, iż liczba kontroli do przeprowadzenia przez gminy jest zbyt duża. Ponadto gminy zgłaszały konieczność zapewnienia przepisów, które nakładałyby na

mieszkańca obowiązek przekazywania informacji o źródle ciepła. Samorządy postulowały, że należy przygotować programy osłonowe dla najuboższych na poziomie wojewódzkim. Zarówno gminy, jak i powiaty zgłosiły również uwagi w zakresie terminu zapewnienia wykorzystywania energii elektrycznej z OZE w budynkach użyteczności publicznej – postulują one o wydłużenie terminów realizacji zadania. Uwagi starostów dotyczyły przede wszystkim kwestii podejmowania kontroli interwencyjnych u podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Postulowano w tym zakresie o jasne wskazanie konieczności realizacji kontroli zgodnych z ich kompetencjami oraz w terminie określonym ustawowo. Miasto Kraków przekazało uwagi związane przede wszystkim ze strefą czystego transportu – postuluje o wydłużenie terminów oraz złagodzenie zaproponowanych wymagań, a także uzależnienie daty wprowadzenia docelowej wersji strefy od ukończenia budowy obwodnic. Wnosi również o zmianę terminu stworzenia systemu monitorowania emisji z transportu na 31 grudnia 2025 rok. Ponadto w odniesieniu do działań krótkoterminowych postuluje o rezygnację z obowiązku zapewnienia bezpłatnej komunikacji i zakazu wjazdu samochodów ciężarowych do centrum miasta w ramach 3 stopnia zagrożenia. Miasto Kraków wskazuje także na konieczność nałożenia na pozostałe gminy województwa ambitnych wymagań i oczekiwania od nich osiągnięcia realnych efektów ekologicznych, a nie jedynie realizacji działań miękkich.

9. Ponadto, wśród instytucji publicznych, które przedstawiły swoją opinię znajdują się także Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie. Wydział Zarządzania Kryzysowego wnosi o usunięcie zapisu w Programie, dotyczącego bieżącej aktualizacji listy kontaktowej do przedstawicieli największych regionalnych mediów (radio, prasa, telewizja, serwisy internetowe) i przekazywania bezpośrednio komunikatów o 2 i 3 stopniu zagrożenia. Postuluje natomiast o powiadamianie społeczeństwa w przypadku 2 i 3 stopnia przez Regionalny System Ostrzegania i za jego pośrednictwem media publiczne oraz przekazywanie komunikatu do właściwych powiatowych centrów zarządzania kryzysowego.

WIOŚ wnioskuje natomiast o przeformułowanie obowiązku gmin w zakresie urządzeń zainstalowanych w celu ułatwienia egzekwowania wymagań uchwały antysmogowej, a konkretnie o zmianę procentową wszystkich eksploatowanych urządzeń grzewczych z 30% na 20% od 1 stycznia 2023 r. (Działania prowadzone przez gminy objęte uchwałą antysmogową dla Małopolski powinny zapewnić, że liczba eksploatowanych urządzeń grzewczych, które nie spełniają wymagań uchwały antysmogowej od 1 stycznia 2023 roku nie przekroczy 20% wszystkich eksploatowanych urządzeń grzewczych na terenie gminy). Ponadto WIOŚ postuluje o wykreślenie zadań rekomendowanych dla Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Krakowie, gdyż zgodnie z jego opinią przypisanie ww. zadań w projekcie Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego do realizacji przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska nie znajduje uzasadnienia prawnego. W programie ochrony powietrza nie można nakładać obowiązków na podmiot, który został powołany do kontroli realizacji zadań w nim określonych. Ponadto wzorem poprzednich programów, proponuje się dodanie tabeli z wymaganym do osiągnięcia efektem ekologicznym przez każdą gminę, co ma pozwolić na skuteczną kontrolę realizacji Programu.

Po przeanalizowaniu wniosków z II tury konsultacji, proponuje się w Programie ochrony powietrza dla woj. małopolskiego następujące zmiany:

1. Wprowadzenie **okresu przejściowego do 2022 roku** z wydłużeniem do **2 dni roboczych** czasu na podjęcie **kontroli interwencyjnych** w zakresie przestrzegania przepisów ochrony powietrza.
2. Wprowadzenie obowiązku **przekazywania przez mieszkańców informacji o rodzaju ogrzewania budynku** na potrzeby prowadzenia inwentaryzacji przez gminy (do czasu wprowadzenia krajowej bazy CEEB).
3. Wprowadzenie zapisu o **możliwości wnioskowania gminy o wyłączenie rodzajów instalacji z wymagań uchwały antysmogowej**, jeśli zostaną objęte obowiązkiem ograniczenia oddziaływania na środowisko na podstawie art. 154 POŚ.
4. **Wydłużenie do 2023 roku** terminu na zapewnienie wykorzystywania przez budynki użyteczności publicznej 50% energii z OZE.

5. Przeformułowanie **obowiązku gmin w zakresie wymiany urządzeń grzewczych** w celu ułatwienia egzekwowania tego obowiązku przez WIOŚ.
6. Wdrożenie **strefy czystego transportu w Krakowie** powinno być poprzedzone planem wdrożenia przygotowanym przez miasto. Zasięg i normy Euro pozostaną określone jako rekomendowane w celu osiągnięcia wymaganego efektu redukcji emisji dwutlenku azotu.
7. **Wydłużenie do 2025 roku** terminu przygotowania i wdrożenia przez miasto Kraków systemu monitoringu emisji z transportu.
8. **Wydłużenie terminu** dla powiatów **na zatrudnienie Ekodoradcy ds. klimatu** i dostosowanego terminu do projektu LIFE EKOMALOPOLSKA.
9. **Wydłużenie terminu** o 9 miesięcy na przygotowanie analizy problemu ubóstwa energetycznego w gminach.
10. Dostosowanie **kontroli interwencyjnych** (Ekointerwencji) u podmiotów gospodarczych do **kompetencji WIOŚ i starostów**.
11. Rozszerzenie działań w ramach **II stopnia zagrożenia** – dodanie zapisu:
 - **Zakaz eksploatacji kominków** i miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwa stałe, jeżeli nie stanowią one jedyne źródła ogrzewania.
12. W ramach **III stopnia zagrożenia** pozostanie **zakaz prac budowlanych**, które mają wpływ na jakość powietrza (usunięcie zakazu prac drogowych). Ujęcie części działań jako **rekomendowane, nie obowiązkowe**:
 - Zakaz wjazdu samochodów ciężarowych do centrum Krakowa (II obwodnica), Tarnowa i Nowego Sącza,
 - Bezpłatna komunikacja publiczna w Krakowie, Tarnowie i Nowym Sączu.
13. Wyłączenie Gminy Miejskiej Kraków z obowiązku pobierania próbek popiołu.
14. **Dodanie obowiązku** w ramach ograniczenia niskiej emisji i poprawy efektywności energetycznej dla Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego – współpraca przy tworzeniu inwentaryzacji urządzeń grzewczych i instalacji odnawialnych źródeł energii w gminach.

W Programie nie zostały natomiast uwzględnione uwagi w zakresie:

1. Rezygnacji z wprowadzenia ograniczeń w finansowaniu urządzeń na paliwa stałe – realizacja Programu wymaga ograniczenia wykorzystania najbardziej emisyjnych źródeł,

2. Wprowadzenia działania naprawczego polegającego na edukacji w zakresie „*prawidłowego spalania paliw stałych*” - ze względu na doraźny charakter działania oraz brak gwarancji jego wpływu na redukcję emisji zanieczyszczeń,
3. Rezygnacji z obowiązku utworzenia w gminach punktów obsługi Programu Czyste Powietrze, gdyż działanie to jest niezbędne do efektywnego wykorzystania środków rządowych na wymianę źródeł ogrzewania,
4. Rezygnacji z obowiązku przeprowadzania przez gminy akcji informacyjnych związanych z uchwałą antysmogową oraz programami dofinansowania, gdyż działanie to może być realizowane niewielkim bądź zerowym nakładem kosztów w ramach już podejmowanych przez gminy działań,
5. Zmniejszenia liczby kontroli prewencyjnych, jakie gminy muszą realizować po ogłoszeniu wprowadzenia stopnia zagrożenia zanieczyszczeniem powietrza, gdyż działanie to odnosi się jedynie do dni z przekroczeniami norm stężeń zanieczyszczeń, kiedy to zgodnie z prawem należy wdrożyć niezbędne działania ograniczające negatywny wpływ zanieczyszczeń na zdrowie ludzi,
6. Zmniejszenia liczby kontroli systemowych do realizacji przez gminy, gdyż liczby te wyznaczone zostały na podstawie dotychczas raportowanych przez gminy wartości, ponadto od roku 2023 konieczne będzie kontrolowanie przestrzegania wymiany kotłów pozaklasowych, wynikającego z uchwały antysmogowej (w aktualnych propozycjach została uwzględniona sytuacja epidemiczna w kraju),
7. Rezygnacji z rekomendacji przeznaczenia 1% dochodów własnych gmin na działania związane z ochroną powietrza, ponieważ zadanie to ma charakter rekomendacji, która może pozytywnie wpłynąć na planowanie realizacji działań Programu,
8. Rezygnacji z obowiązku zatrudnienia Ekodoradców w gminach oraz określania ich liczby w zależności od liczby mieszkańców, gdyż działanie to przyczyni się do zaktywizowania gmin w zakresie sięgania po dostępne środki finansowe,

9. Działań, których realizacja wymagałaby ingerowania w akty prawa wyższego rzędu, m.in. dotyczące nakładania obowiązków na jednostki, których praca regulowana jest ustawowo, wprowadzanie zmian w dokumentach na poziomie rządowym, itp.
10. Wycofanie zakazu stosowania paliw stałych w Krakowie – uchwała antysmogowa nie jest przedmiotem niniejszych konsultacji. Utrzymanie uchwały w mocy jest również niezbędne dla zapewnienia redukcji zanieczyszczenia powietrza.
11. Dalsze wydłużenie terminów realizacji działań naprawczych – aby Program ochrony powietrza był zgodny z przepisami prawa, musi wskazywać działania adekwatne do poziomu zanieczyszczenia powietrza, które w jak najkrótszym czasie pozwolą osiągnąć normy jakości powietrza, przy czym działania mogą być planowane na maksymalnie 6 lat.

Po przeanalizowaniu uwag, które zostały zgłoszone w terminie konsultacji zmodyfikowano kierunki działań w zakresie ochrony powietrza:

1. Ograniczenie niskiej emisji i poprawa efektywności energetycznej

Zadania wszystkich instytucji publicznych:

- a) Przy finansowaniu ze środków publicznych instalacji grzewczych na paliwa stałe o mocy do 1 MW, instytucje publiczne zobowiązane są zapewnić:
 - finansowanie od 1 stycznia 2022 roku wyłącznie dla instalacji zasilanych biomasą*,
 - finansowanie od 1 stycznia 2023 roku wyłącznie dla instalacji zasilanych biomasą o emisji cząstek stałych do 20 mg/m³ (przy 10% O₂),
 - stosowanie zbiorników buforowych jako obowiązkowe w przypadku kotłów z ręcznym podawaniem paliwa (kotły zgazowujące) oraz zalecane w przypadku kotłów z automatycznym podawaniem paliwa. Minimalna pojemność zbiorników buforowych powinna być zgodna z dokumentacją techniczną kotła.

Dodatkowo należy zapewnić preferencje w postaci wyższego dofinansowania dla pomp ciepła, paneli fotowoltaicznych, kolektorów słonecznych, instalacji grzewczych podłączanych do ciepłowni geotermalnych oraz kotłów na biomasę o emisji pyłu do 20 mg/m³ (przy 10% O₂).

* z wyłączeniem projektów w trakcie realizacji

- b) Zapewnienie, że od 2023 roku co najmniej 50%, a od 2025 roku 100% energii elektrycznej zużywanej w ciągu roku przez będące jej własnością budynki użyteczności publicznej będzie pochodziło ze źródeł odnawialnych¹.

Zadania wójtów, burmistrzów i prezydentów miast oraz rad gmin:

- utworzenie i utrzymywanie punktu obsługi Programu Czyste Powietrze,
- zatrudnienie Ekodoradcy,
- prowadzenie akcji informacyjnych na temat uchwały antysmogowej z dotarciem do każdego punktu adresowego (*w gminach poza Krakowem*),
- informowanie o jakości powietrza i stopniach zagrożenia zanieczyszczeniem powietrza na stronie głównej gminy i umieszczenie na niej odnośnika do możliwości zgłoszenia naruszenia przepisów ochrony środowiska (Ekointerwencji) oraz o Programie Czyste Powietrze na stronie głównej gminy,
- przeprowadzenie inwentaryzacji 70% budynków do końca 2021 roku oraz 90% budynków do końca 30 czerwca 2022 roku,
- bieżąca aktualizacja bazy inwentaryzacji na podstawie danych przekazywanych przez właścicieli i zarządców budynków oraz pozyskiwanych w ramach prowadzonych kontroli,
- przeprowadzanie kontroli interwencyjnych oraz systemowych w zakresie przestrzegania przepisów ochrony środowiska,
- przygotowywanie analizy problemu ubóstwa energetycznego w gminie zgodnie z wytycznymi przygotowanymi przez Urząd Marszałkowski,
- wsparcie mieszkańców gminy dotkniętych ubóstwem energetycznym,
- uwzględnianie analizy potencjalnych obszarów budowy farm wiatrowych, fotowoltaicznych oraz biogazowni w ramach studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- rekomendowane przeznaczenie co najmniej 1% dochodów własnych rocznie na działania związane z ochroną powietrza

¹ Warunek odnosi się do sumarycznego zużycia energii elektrycznej przez wszystkie budynki użyteczności publicznej będące własnością gminy/powiatu/województwa

- zapewnienie, że liczba zainstalowanych urządzeń grzewczych, które nie spełniają wymagań uchwały antysmogowej od 1 stycznia 2023 roku nie przekroczy 15% wszystkich eksploatowanych urządzeń grzewczych na terenie gminy, a od 1 stycznia 2027 roku nie przekroczy 3%.

Zadania starostów powiatów:

- zatrudnienie Ekodoradcy ds. klimatu,
- informowanie o jakości powietrza i stopniach zagrożenia zanieczyszczeniem powietrza na stronie głównej powiatu i umieszczenie na niej odnośnika do możliwości zgłoszenia naruszenia przepisów ochrony środowiska (Ekointerwencji) oraz odnośnika do informacji o Programie Czyste Powietrze,
- prowadzenie akcji informacyjnej o wymaganiach uchwały antysmogowej dla Małopolski w ramach wydawania pozwoleń na budowę, przyjmowania zgłoszeń i odbiorów budynków,
- rekomendowane przeznaczenie od 2021 roku w ramach budżetu powiatu co najmniej 0,5% dochodów własnych na działania związane z ochroną powietrza.

Zadania Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego:

- współpraca z wójtami, burmistrzami i prezydentami miast przy tworzeniu inwentaryzacji urządzeń grzewczych i instalacji odnawialnych źródeł energii w gminach.

Zadania Zarządu Województwa Małopolskiego i Sejmiku Województwa Małopolskiego:

- przygotowanie i przyjęcie uchwał wprowadzających ograniczenia w zakresie eksploatacji instalacji (na podstawie art. 96 Poś) dla obszaru gmin poza Krakowem, które wyrażą takie stanowisko,
- opracowanie ujednoczonych zasad wprowadzania regulacji w celu zachowania spójnych zasad w skali województwa,
- zapewnienie współfinansowania inwestycji w zakresie ochrony powietrza ze środków RPO na lata 2021 – 2027,

- wsparcie realizacji zadań innych jednostek i organów w zakresie ochrony powietrza,
- koordynacja i monitorowanie wdrażania Programu ochrony powietrza i uchwały antysmogowej,
- współpraca z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska w Krakowie,
- koordynacja procesu transformacji energetycznej i wykorzystania środków Funduszu sprawiedliwej Transformacji (FST),
- rekomendowanie przeznaczenie od 2021 roku w ramach budżetu województwa co najmniej 0,5 % dochodów własnych na działania związane z ochroną powietrza.

Obowiązki podmiotów korzystających ze środowiska oraz osób fizycznych niebędących podmiotem korzystającym ze środowiska

- przekazywanie i udostępnianie właściwemu wójtowi, burmistrzowi, prezydentowi miasta informacji o urządzeniach grzewczych oraz instalacjach odnawialnych źródeł energii na potrzeby przeprowadzanych inwentaryzacji urządzeń grzewczych oraz instalacji odnawialnych źródeł energii na terenie gminy.

2. Ograniczenie emisji z sektora transportu

Zadania wszystkich instytucji publicznych:

- uwzględnianie w zamówieniach publicznych obowiązku spełniania wyższych norm emisyjnych przez pojazdy, które mają służyć realizacji usługi przewozów regularnych specjalnych oraz przewozów okazjonalnych,
- uwzględnianie od 2022 roku w zamówieniach publicznych obowiązku wyposażania maszyn budowlanych o mocy powyżej 18 kW w filtr cząstek stałych i czyszczenia na mokro ulic i terenu wokół budowy.

Zadania Prezydentów i Rad Miast na prawach powiatu:

- opracowanie i przyjęcie planu zrównoważonej mobilności miejskiej według wytycznych Komisji Europejskiej.

Zadania Prezydenta Miasta i Rady Miasta o liczbie mieszkańców powyżej 500 tys.:

- przygotowanie szczegółowego planu wdrożenia Strefy Czystego Transportu i wdrożenie strefy w wersji pilotażowej w ciągu roku od wejścia w życie przepisów krajowych, umożliwiających jej wprowadzenie. Rekomendowane jest objęcie ograniczeniami w wersji pilotażowej pojazdów dostawczych, ciężarowych, pojazdów transportu zbiorowego oraz samochodów osobowych, wg ustalonych w Programie standardów emisyjnych oraz wdrożenie strefy pilotażowej co najmniej na obszarze ograniczonym II obwodnicą miasta Krakowa.
- wdrożenie strefy w wersji docelowej do 31 grudnia 2025 roku lub po zakończeniu budowy IV obwodnicy. Rekomendowane jest objęcie ograniczeniami w wersji docelowej pojazdów dostawczych, ciężarowych, pojazdów transportu zbiorowego oraz samochodów osobowych, wg ustalonych w Programie standardów emisyjnych oraz objęcie docelową strefa wskazaną w Programie.
- przygotowanie i wdrożenie systemu monitorowania emisji z transportu, pozwalającego na bieżący monitoring wpływu ruchu drogowego na jakość powietrza,
- przygotowanie planu wdrożenia na terenie Krakowa stref Tempo-30 i jego wdrożenie.

Zadania starostów powiatów:

- prowadzenie kontroli stacji diagnostycznych pojazdów,
- inicjowanie we współpracy z Policją i Inspekcją Transportu Drogowego akcji weryfikacji pojazdów poruszających się po drogach.

Zadania Zarządu Województwa Małopolskiego i Sejmiku Województwa Małopolskiego:

- prowadzenie działań mających na celu wsparcie oraz przyspieszenie zmian prawnych na poziomie krajowym, które umożliwią wdrażanie stref czystego transportu na terenie miast w oparciu o normy EURO emisji zanieczyszczeń z pojazdów.

3. Ograniczenie emisji z działalności gospodarczej

Zadania rekomendowane dla Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Krakowie:

- przeprowadzanie regularnych kontroli planowych i interwencyjnych przestrzegania przepisów prawnych i zapisów pozwoleń w zakładach przemysłowych,
- podejmowanie kontroli interwencyjnych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w ramach zgłoszeń naruszeń przepisów ochrony środowiska zgodnie z kompetencjami ustawowymi,

Zadania starostów powiatów:

- podejmowanie kontroli interwencyjnych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w ramach zgłoszeń naruszeń przepisów ochrony środowiska zgodnie z kompetencjami ustawowymi,
- wprowadzanie danych z wydawanych pozwoleń do bazy udostępnionej przez Urząd Marszałkowski,
- w przypadku nowo wydawanych pozwoleń przeanalizowanie obowiązku wdrożenia działań ograniczających emisję pyłu do powietrza z instalacji w przypadku wprowadzenia 3 stopnia zagrożenia, przekazanie informacji o takich instalacjach do właściwego powiatowego centrum zarządzania kryzysowego,
- bieżące informowanie gmin o prowadzonych postępowaniach przez organ wydający decyzję lub zmianę decyzji w zakresie emisji zanieczyszczeń do powietrza.

Obowiązki podmiotów eksploatujących instalację objętą obowiązkiem uzyskania pozwolenia na emisję gazów lub pyłów do powietrza lub pozwolenia zintegrowanego lub podlegającą zgłoszeniu:

- przekazywanie informacji o zdarzeniach awaryjnych skutkujących emisją zanieczyszczeń do powietrza do systemu udostępnionego przez Urząd Marszałkowski,
- dostosowanie do wymagań wynikających z konkluzji BAT dla instalacji zlokalizowanych na obszarach przekroczeń poziomów dopuszczalnych zanieczyszczeń powietrza w odniesieniu do zanieczyszczeń, których poziomy

dopuszczalne i docelowe są przekraczane według aktualnej rocznej oceny GIOŚ.

Zadania Zarządu Województwa Małopolskiego:

- utworzenie do 31 grudnia 2021 roku i administrowanie przez Urząd Marszałkowski bazy danych o emisjach przemysłowych,
- w przypadku nowo wydawanych pozwoleń przeanalizowanie obowiązku wdrożenia działań ograniczających emisję pyłu do powietrza z instalacji w przypadku wprowadzenia 3 stopnia zagrożenia, przekazanie informacji o takich instalacjach do właściwego powiatowego centrum zarządzania kryzysowego.
- bieżące informowanie gmin o prowadzonych postępowaniach przez organ wydający decyzję lub zmianę decyzji w zakresie emisji zanieczyszczeń do powietrza dla zakładów zlokalizowanych na terenie danej gminy.
- przygotowanie do 31 grudnia 2021 roku wytycznych w zakresie wprowadzania w pozwoleniach obowiązku wdrożenia działań ograniczających emisję pyłu do powietrza z instalacji w przypadku wprowadzenia 3 stopnia zagrożenia.

Realizacja wskazanych działań naprawczych wiąże się z poniesieniem wysokich kosztów finansowych. Koszt pełnego wdrożenia uchwały antysmogowej, tj. wymiany kotłów pozaklasowych oraz kotłów 3 i 4 klasy, szacuje się na 5,7 mld złotych. Znacząca ich część powinna zostać sfinansowana bądź dofinansowana z dostępnych środków publicznych, przede wszystkim Programu Czyste Powietrze Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, którego całkowity budżet do 2029 roku wynosi 103 mld zł. Inwestycje w budynkach należących do mieszkańców dotkniętych ubóstwem energetycznym powinny zostać wsparte środkami Programu Stop Smog. Poza wymienionymi programami, źródłem finansowania termomodernizacji oraz wymiany źródła ogrzewania jest ulga termomodernizacyjna. Aby zapewnić efektywne wykorzystanie dostępnych środków publicznych, w Programie zaproponowano działania mające na celu ich popularyzację – m.in. stworzenie punktów obsługi Programu Czyste Powietrze we wszystkich gminach oraz stworzenie stanowiska Ekodoradcy, który w gminie ma inicjować działania inwestycyjne w zakresie ochrony powietrza.

W ramach Programu oszacowano również korzyści finansowe wynikające z wdrożenia działań naprawczych zgodnie z wybranym wariantem. Stanowią je tzw. koszty zewnętrzne złej jakości powietrza (koszty leczenia, nieobecności w pracy, szkód środowiskowych), których można uniknąć poprawiając jakość powietrza. Całkowite oszczędności w zakresie kosztów zdrowotnych i środowiskowych, jakie mogą wygenerować działania w sektorze komunalno-bytowym, sektorze transportu oraz przemyśle szacuje się na 1,61 mld zł rocznie.

Plan działań krótkoterminowych uwzględnia zmiany prawne wprowadzone w 2019 roku. Za powiadamianie o ryzyku wystąpienia przekroczeń poziomów alarmowych, dopuszczalnych i docelowych substancji w powietrzu odpowiedzialny jest Główny Inspektor Ochrony Środowiska (Regionalne Wydziały Monitoringu Środowiska). Ponadto obniżeniu uległy poziom informowania (II stopień zagrożenia) z 200 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ na 100 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ oraz poziom alarmowy (III stopień) z 300 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ na 150 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ stężenia dobowego pyłu PM10. Poza II i III stopniem wprowadza się I stopień zagrożenia zanieczyszczeniem powietrza, który będzie ogłaszany automatycznie między godziną 6:00 a 18:00. I stopień wprowadzony zostanie do końca doby w momencie, gdy 12-godzinna średnia krocząca stężenia pyłu PM10 przekroczy 80 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ lub 8-godzinna średnia krocząca ozonu przekroczy 120 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Efektem wdrożenia działań naprawczych powinno być zmniejszenie emisji zanieczyszczeń z trzech głównych sektorów – sektora komunalno-bytowego, sektora transportu oraz sektora przemysłu. Efekt jest możliwy do osiągnięcia przy wdrożeniu uchwał antysmogowych. Tym samym obniżeniu powinny ulec stężenia zanieczyszczeń, których normy zostały przekroczone w roku bazowym Programu.

Monitorowanie realizacji zadań wynikających z Programu ochrony powietrza będzie realizowane przez Marszałka Województwa Małopolskiego w oparciu o system sprawozdawczy z gmin i powiatów. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie wykonuje ustawowe obowiązki w zakresie kontroli realizacji zadań określonych w Programie. Ponadto Marszałek Województwa Małopolskiego corocznie będzie przekazywał sprawozdanie z realizacji Programu ministrowi właściwemu ds. klimatu oraz Małopolskiemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska.